

Asia: Liikenne- ja viestintäministeriön luonnos hallituksen esitykseksi laiksi ajokorttilain muuttamisesta

Lausunto: Suomen Liikennelääketieteen Yhdistys

Tässä lausunnossa otetaan kantaa kuljettajan terveydentilan valvontaan koskeviin lakiehdotuksessa oleviin muutoksiin.

Suomen Liikennelääketieteen Yhdistys katsoo, että nykyistä käytäntöä liittyen ajoterveystarkastuksiin ei tule muuttaa. Sen sijaan ajoterveystarkastuksien sisältöä tulee kehittää vastaamaan entistä paremmin liikenneturvallisuuden vaatimuksia.

Ensimmäinen ajoterveystarkastus

Poistaminen johtaisi hankaliin tilanteisiin; on erikoista ensin antaa juuri terveyttä tutkimatta ajokortti henkilölle ja tämän jälkeen luottaa lääkärintilailmoitusvelvollisuuden toteutumiseen ja jälkikäteisesti ottaa ajokortti sitten pois, mikäli havaitaan terveystietojen täyttymisessä vajavaisuutta. Järkevämpi tapa tuntuisi olevan alussa tarkistaa terveystietojen täyttyminen ja sitten jatkossa seurata terveydentilan muutoksia, kuten tähän asti. Ajokortin myöntämisellä on monia vaikutuksia ja ulottuvuuksia yksilöön ja yhteiskuntaan. Nuori saattaa valita ammattinsa sen perusteella, myönnetäänkö ajokorttia. Ensimmäinen ajokorttitarkastus on myös erinomainen tilaisuus antaa nuorelle ehkäisevää neuvontaa, mm. päihdeasioissa.

Ajokortinhakijan oma ilmoitus terveydentilastaan on hyvä lisä, mutta yksin siihen ei voi luottaa. Esimerkiksi päihde- ja psykiatristen potilaiden kohdalla pelkkä oma ilmoituskaavakkeen täyttö on todennäköisesti riittämätön toimenpide. On selvää, että kortinhakija katsoo ja olettaa itsensä kykeneväksi ajamaan, mikä heikentää oman ilmoituksen luotettavuutta. Aikaisemmat kokemukset ikääntyneen ajokyvyn selvityksestä pohjautuen omaan ja omaisen/läheisen selvitykseen osoittautuivat toimimattomaksi ja poistettiin. Oma ilmoitus on riittävä suurimmalla osalla nuorista ajokortin hakijoista, joten fokus tässäkin ikäryhmässä tulee siirtää riittämättömän ajoterveyden tunnistamiseen ja siitä ilmoittamisen velvollisuuteen. Mikäli oma ilmoitukseen päädytään, tunnistusta ja puuttumista tulee tehostaa terveydenhuollon lisäksi erityisluokilla, -oppilaitoksissa ja myös ajo-opetusta antavien tai vastaanottavien ammattilaisen toimesta.

Suomen Liikennelääketieteen Yhdistyksen huoli on, että ensimmäisen ajoterveystarkastuksen poisto vaarantaa liikenneturvallisuutta. Ajokortin hankkimiseen tulee liittyä edelleen terveydentilaa riittävällä tavalla tarkasteleva terveydenhuollon prosessi sekä potilaan täyttämä esitietokaavake. Arvioinnin tekevällä lääkärillä tulee olla riittävät taustatiedot päätöksensä tueksi, mikä tavoite ei tällä hetkellä käytännössä toteudu, osittain siksi, että lausunnon antajat eivät tunne hakijaa eikä heillä ei ole pääsyä aikaisempiin terveystietoihin. Siten ajoterveyden arviointiprosessia tulee kehittää niin, että se vastaa parhaalla tavalla liikenneturvallisuuden asettamiin haasteisiin. Ajoterveystvaatumusten täyttymisen valvonta ryhmässä 1/vaihtoehto 2 mukainen terveydenhoitajan/sairaanhoitajan tekemä tarkastus on periaatteessa hyvä ajatus, mutta ei poista tiedonsaamisongelmaa.

Ikääntyvän ajoterveystarkastus

Tarkastuksen ikärajan nostaminen 75-vuoteen vaikuttaa perustellulta, kunhan ajokynäkökulmat huomioidaan ja ilmoitusvelvollisuus toimii, kun sairauden hoidon yhteydessä tunnistetaan ajokykyyntä vaikuttava terveydentilan heikentyminen.

Toisaalta kustannustehottomat ajoterveystarkastukset eivät palvele tarkoitustaan. Mutta jos terveystarkastuksia vähennetään, on kehitettävä toimintatavat, joilla ajoterveysarvio voidaan kohdentaa riskikuljettajiin. Näitä kohdentamistoimia ei ole toistaiseksi pohdittu. Ajokorttilainsäädännön tulisi mahdollistaa tällainen kehitys.

Suomen Liikennelääketieteen Yhdistys pitää myös erityisen tarpeellisena kehittää terveydenhuollon, Poliisin ja Trafikin välistä yhteistyötä ja tiedonkulkua, jota lainsäädännön tulisi tukea. Tämän tulee mahdollistaa riskikuljettajien tunnistus ja tarvittaessa heidän ajoterveyden arviointinsa.

Helsingissä 20.6.2017

Suomen Liikennelääketieteen Yhdistyksen hallitus